

Απομόχλευση του τραπεζικού συστήματος και αγορά εργασίας

Κυριάκος Φιλίνης

Περίληψη

Στο κείμενο αυτό παρουσιάζονται οι επιπτώσεις της απομόχλευσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στις επιδόσεις της αγοράς εργασίας και ιδιαίτερα στην ανεργία, επηρεάζοντας τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση εργασίας. Η απομόχλευση του τραπεζικού συστήματος και η έλλειψη ρευστότητας στην ελληνική οικονομία δημιούργησαν κίνητρα ανακατανομής επενδυτικών πόρων προς τομείς δραστηριότητας, που δεν μπορούν αν συμβάλλουν στη βελτίωση των επιδόσεων της αγοράς εργασίας, ιδιαίτερα μακροπρόθεσμα.

*Το κείμενο δημοσιεύτηκε στο «Παρατηρητήριο για την Κρίση»

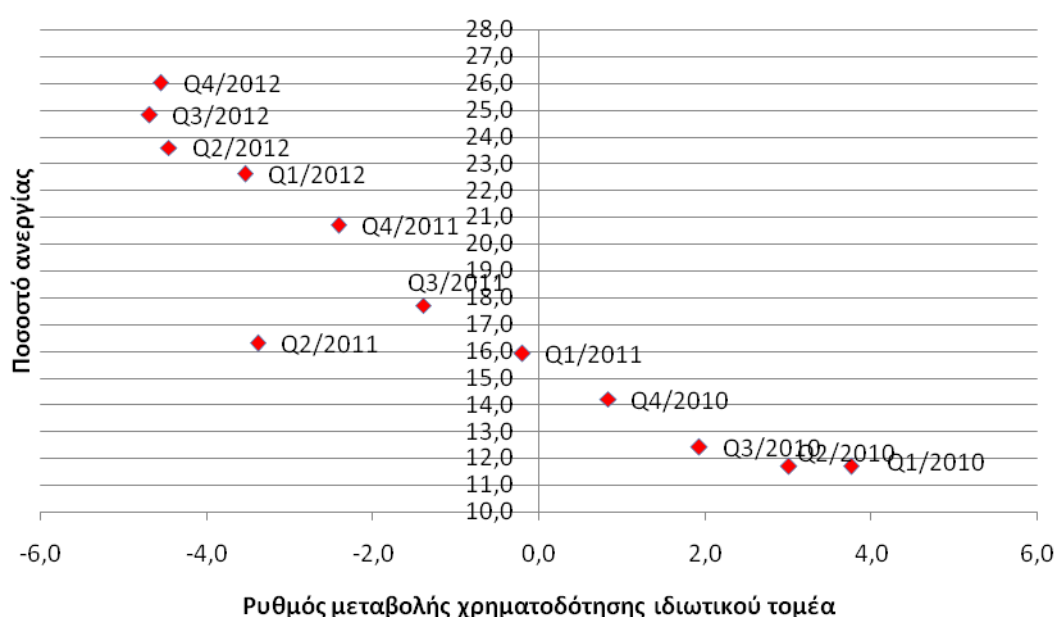
1. Εισαγωγή

Στις 6 Σεπτεμβρίου του 2012, σε συνέντευξη τύπου, ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Μάριο Ντράγκι παραδεχόταν ότι η ευρωζώνη είναι κατακερματισμένη, διαπιστώνοντας, μεταξύ άλλων, ότι επικρατούσαν διαφορετικές συνθήκες ρευστότητας μεταξύ των κρατών-μελών της¹. Παρά τα χαμηλά επιτόκια, η κατανάλωση και οι επενδύσεις στην Ελλάδα, αλλά και στον Ευρωπαϊκό Νότο γενικότερα, ήταν καθηλωμένες, καθιστώντας αναποτελεσματική την ασκούμενη νομισματική πολιτική. Παράλληλα, τα δημοσιονομικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι κυβερνήσεις των χωρών της ευρωπαϊκής περιφέρειας δεν άφηναν περιθώρια άσκησης επεκτατικών πολιτικών αναθέρμανσης των οικονομιών τους.

Λίγους μήνες μετά, στο τέλος του 2012, το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα ξεπέρασε το 27%. Παρά την άνοδο των εξαγωγών και τη βελτίωση της εξωτερικής ζήτησης για τα εγχώρια προϊόντα και υπηρεσίες, η έντονη υποχώρηση της εσωτερικής ζήτησης, ως αποτέλεσμα των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής των τελευταίων ετών, είχε ως συνέπεια τη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας, επιδεινώνοντας δραματικά τις επιδόσεις της αγοράς εργασίας. Από τις αρχές του 2010, ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης έβαινε μειούμενος, ενώ στις αρχές του 2011 ο ρυθμός μεταβολής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα γίνεται αρνητικός, ως αποτέλεσμα της αδυναμίας, αλλά και της απροθυμίας των τραπεζών να χορηγήσουν νέα δάνεια και να αναλάβουν επιπλέον κινδύνους που συνδέονται με τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα (νοικοκυριών και επιχειρήσεων).

Όπως προκύπτει από το γράφημα 1, η συρρίκνωση της παροχής ρευστότητας από τις αρχές του 2010, συνδυάζεται με την αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Μετά το τέταρτο τρίμηνο του 2011 έως και το δεύτερο τρίμηνο του 2012, όταν το μακροοικονομικό περιβάλλον επιδεινώνεται σημαντικά και η αβεβαιότητα για τη θέση της ελληνικής οικονομίας εντός της ζώνης του ευρώ κορυφώνεται, καταγράφονται ταυτόχρονα ολοένα και μεγαλύτερη μείωση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης και ραγδαία αύξηση του ποσοστού ανεργίας από 17,7% (τρίτο τρίμηνο 2011) σε 23,6% (δεύτερο τρίμηνο 2012).

Γράφημα 1: Ρυθμός μεταβολής χορηγούμενων δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα και ποσοστό ανεργίας (Ελλάδα, Q1/2010-Q4/2012)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και Τράπεζα της Ελλάδος

Στο κείμενο αυτό αναλύονται οι επιπτώσεις της απομόχλευσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στις επιδόσεις της αγοράς εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, αναλύονται οι μηχανισμοί μέσω των οποίων η μείωση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης επηρεάζουν τη ζήτηση και την προσφορά εργασίας, καθώς και το ποσοστό ανεργίας.

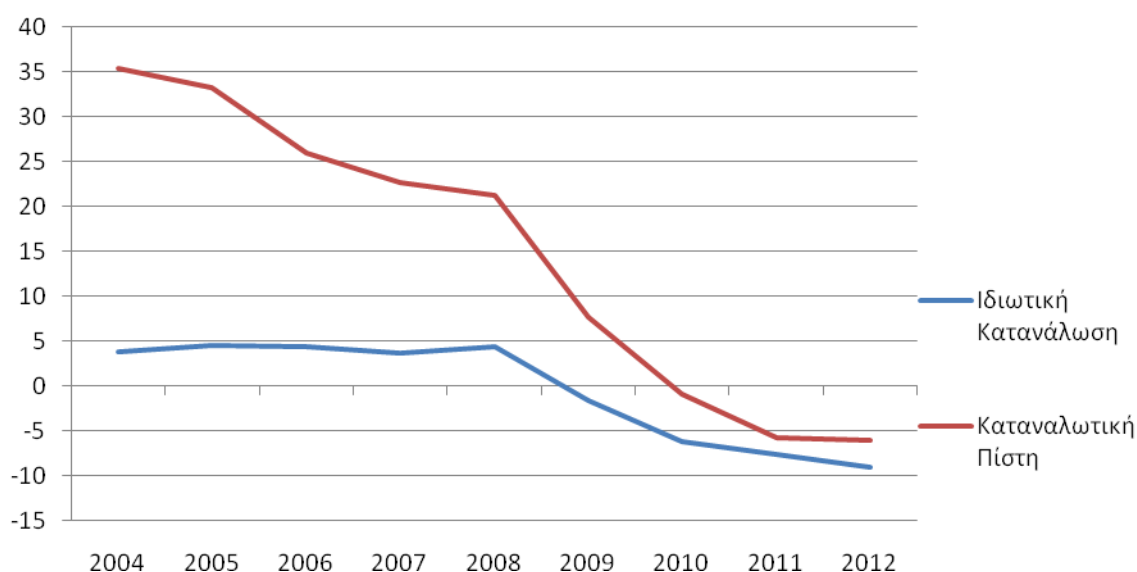
2. Οι επιπτώσεις της απομόχλευσης του τραπεζικού συστήματος στη ζήτηση εργασίας

Οι συνθήκες ρευστότητας που επικρατούν σε μια οικονομία επηρεάζουν τη συνολική ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών, διαμέσου των καταναλωτικών και επενδυτικών δαπανών νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Μεταξύ των μέτρων

δημοσιονομικής προσαρμογής και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας που εφάρμοσαν οι ελληνικές κυβερνήσεις της τελευταίας τριετίας, ήταν η μείωση των μισθών (στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα) και των συντάξεων, η επιβολή νέων φόρων και η μείωση του αφορολόγητου ορίου. Συνέπεια των παραπάνω ήταν η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των καταναλωτών, ενώ η αύξηση των έμμεσων φόρων επί της κατανάλωσης συρρίκνωσε, περαιτέρω, την αγοραστική του δύναμη. Η μείωση της κατανάλωσης, ως αποτέλεσμα της συρρίκνωσης του διαθέσιμου εισοδήματος νοικοκυριών και επιχειρήσεων θα μπορούσε να αποφευχθεί μέσω της παροχής ρευστότητας και του δανεισμού. Όμως, την τελευταία τριετία, όπως προκύπτει και από το γράφημα 2, ο ρυθμός επέκτασης της καταναλωτικής πίστης ήταν αρνητικός, δημιουργώντας περαιτέρω πιέσεις στην κατανάλωση.

Σε μια οικονομία όπου οι τομείς των μη-εμπορεύσιμων προϊόντων-υπηρεσιών, δηλαδή αυτών που δεν μπορούν να εξαχθούν, είναι ιδιαίτερα εκτεταμένοι, η μείωση της εγχώριας κατανάλωσης, μοιραία, θα επηρεάσει αρνητικά και τις επιδόσεις της αγοράς εργασίας της. Η μείωση της εγχώριας ζήτησης συμβάλλει στην κατάργηση υφιστάμενων θέσεων εργασίας, προκαλώντας αυξητικές πιέσεις στο ποσοστό ανεργίας.

Γράφημα 2: Ρυθμοί μεταβολής ιδιωτικής κατανάλωσης και καταναλωτικής πίστης

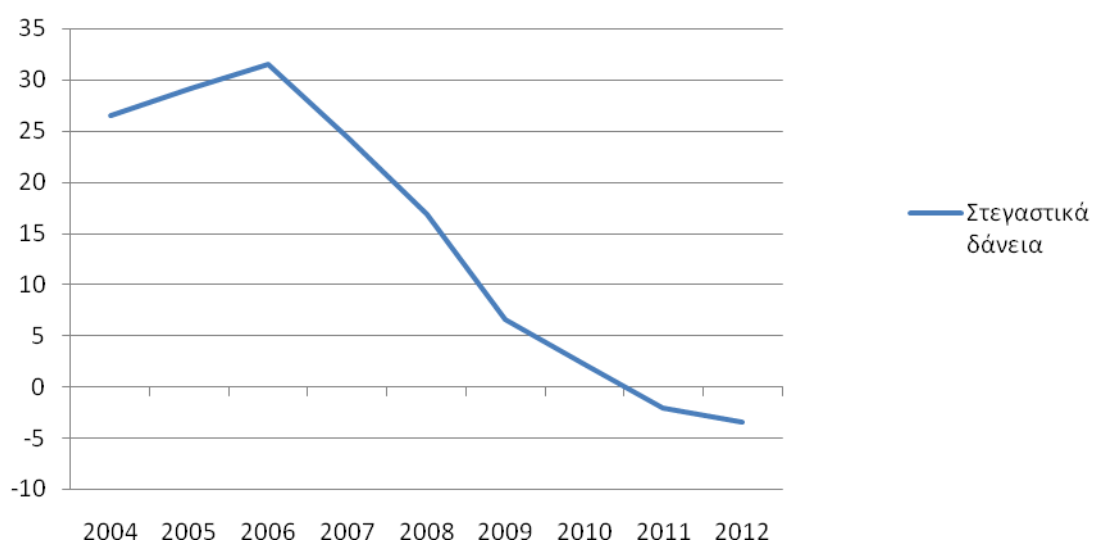

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και Τράπεζα της Ελλάδος

Επιβαρυντικά για το συνολικό προϊόν και την απασχόληση λειτουργεί η εξαιρετικά περιορισμένη πρόσβαση σε δανειακά κεφάλαια νοικοκυριών και επιχειρήσεων για την πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών. Από την πλευρά των νοικοκυριών, στο

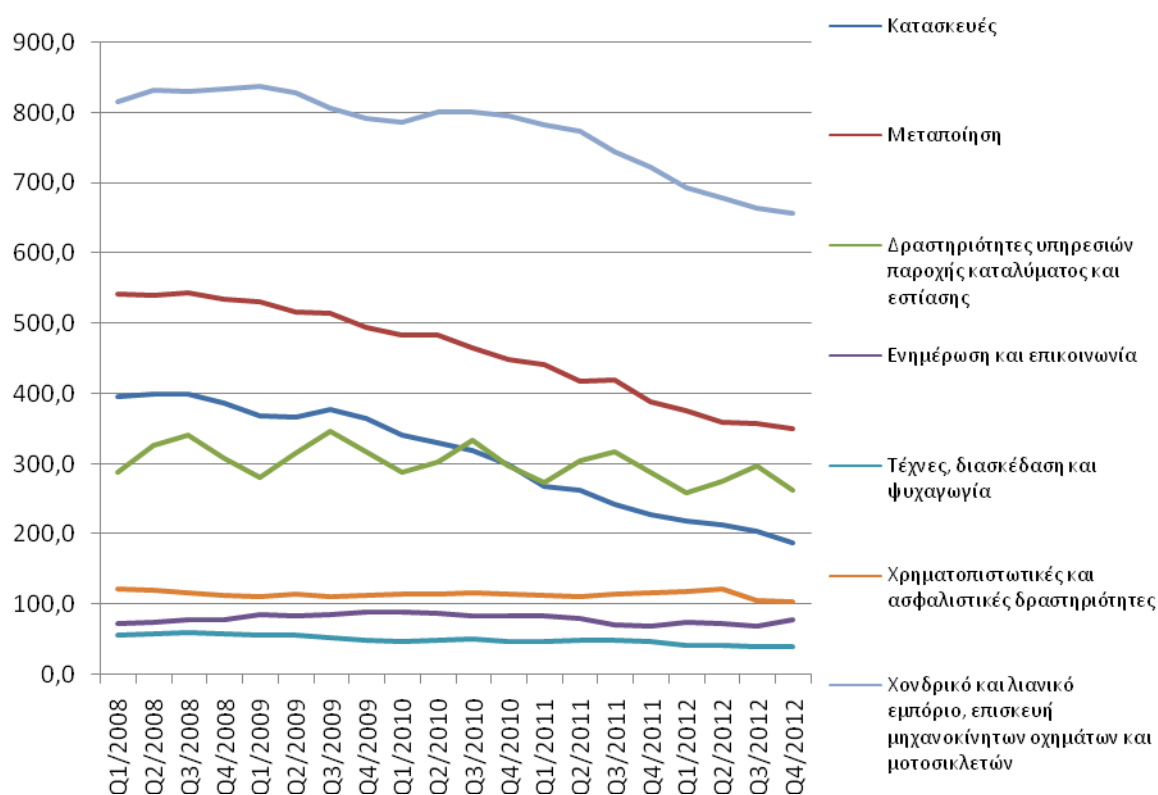
βαθμό που το μεγαλύτερο μέρος της επενδυτικής τους δαπάνης προορίζεται για την αγορά κατοικιών, η μείωση των χορηγούμενων στεγαστικών δανείων (γράφημα 3) προκαλεί τη συρρίκνωση του κλάδου και τη μείωση της απασχόλησης σε αυτόν (γράφημα 4). Η αδυναμία απορρόφησης του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού από άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, εξαιτίας της παρατεταμένης ύφεσης, αλλά και της αναντιστοιχίας των προσόντων τους με αυτά που απαιτούνται για την κάλυψη θέσεων εργασίας σε άλλους παραγωγικούς τομείς προκαλούν αυξητικές πιέσεις στην ανεργία και ιδίως στη διαρθρωτική.

Γράφημα 3: Ρυθμός μεταβολής στεγαστικών δανείων (Ελλάδα)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

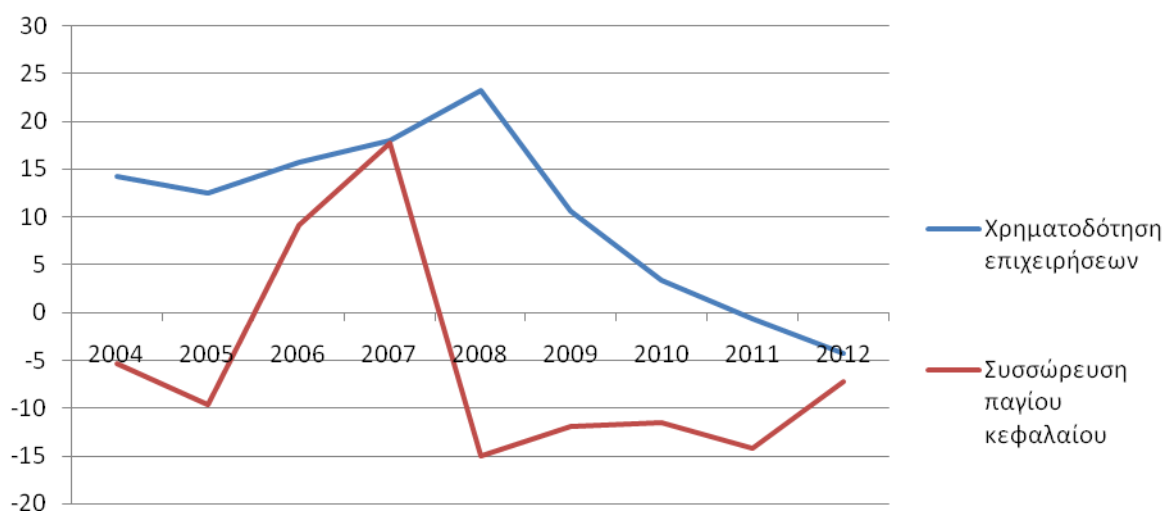
Γράφημα 4: Αριθμός απασχολομένων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (σε χιλ., Q1/2008-Q4/2012, Ελλάδα)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η μείωση της επενδυτικής δαπάνης των επιχειρήσεων, εξαιτίας της πιστωτικής συρρίκνωσης, είναι δυνατόν να προκαλέσει σημαντικές επιδράσεις στις επιδόσεις της αγοράς εργασίας. Ο αποκλεισμός των επιχειρήσεων από την αγορά δανειακών κεφαλαίων επηρεάζει αρνητικά τις επενδύσεις και οδηγεί στη μείωση του ρυθμού συσσώρευσης παγίου κεφαλαίου (γράφημα 5), γεγονός που επιδρά αρνητικά στην παραγωγικότητα της εργασίας.

Γράφημα 5: Ρυθμοί μεταβολής χρηματοδότησης ιδιωτικού τομέα και συσσώρευσης παγίου κεφαλαίου

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος και Eurostat

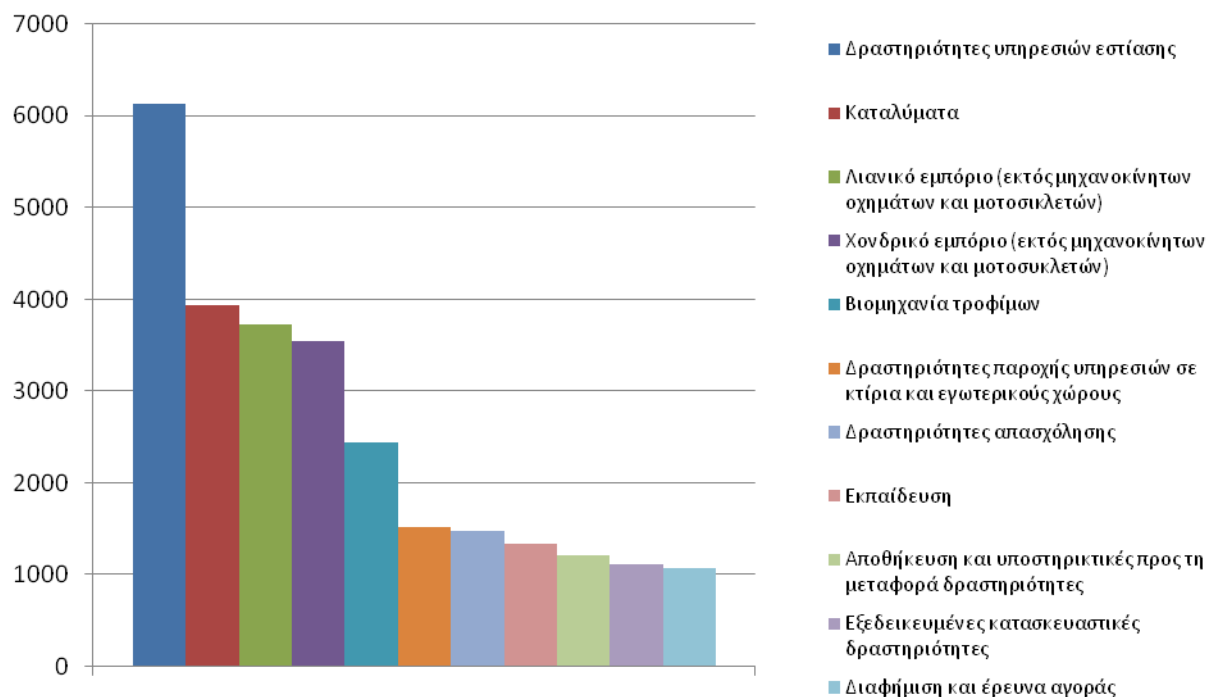
Το εξαιρετικά αβέβαιο μέλλον της ελληνικής οικονομίας στη ζώνη του ευρώ, όπως αυτό διαφαινόταν τουλάχιστον έως το τέλος του 2012, συνετέλεσε στη δημιουργία συνθηκών «ασφυξίας» σε όρους ρευστότητας. Στις σημαντικές εκροές κεφαλαίων από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οι οποίες περιόρισαν τα διαθέσιμα προς δανεισμό κεφάλαια, θα πρέπει να προστεθούν, λόγω αβεβαιότητας, και οι εξαιρετικά δυσμενείς όροι πίστωσης που προσέφεραν, πλέον, οι ξένοι προμηθευτές-πιστωτές προς τις ελληνικές επιχειρήσεις. Δεδομένου μάλιστα ότι η παραγωγή των εγχώριων προϊόντων στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε εισαγωγές πρώτων υλών, ενδιάμεσων προϊόντων και κεφαλαιουχικού εξοπλισμού η απαίτηση τραπεζικών εγγυήσεων εκ μέρους των πιστωτών των ελληνικών επιχειρήσεων ή άμεσης αποπληρωμής ήρθαν να επιδεινώσουν το πρόβλημα ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας, συμβάλλοντας στην κατάργηση υφιστάμενων θέσεων εργασίας.

Η μείωση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης, σε συνδυασμό με τη μείωση της ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας, μπορούν να προκαλέσουν σημαντικές στρεβλώσεις στα επενδυτικά κίνητρα των επιχειρήσεων. Εκτός από την κερδοφορία των επενδυτικών προγραμμάτων, πολύ σημαντικό, πλέον, κριτήριο για την πραγματοποίησή μιας επένδυσης αποτελούσε η διαχείριση της ρευστότητας. Σε συνθήκες εξαιρετικά μειωμένης ρευστότητας είναι ελκυστικότερες οι επιχειρηματικές δραστηριότητες που διασφαλίζουν άμεσες ταμειακές εισροές,

ταμειακές εκροές μεταγενέστερες της συναλλαγής και χαμηλά επενδυτικά κεφάλαια. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτών των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, αποτελούν οι τομείς του λιανικού εμπορίου (και ιδιαίτερα των τροφίμων) και των υπηρεσιών (και ιδιαίτερα της εστίασης). Όπως προκύπτει από το γράφημα 4, μεταξύ των ετών 2009-2012, μειώθηκε σημαντικά ο αριθμός των απασχολούμενων στις κατασκευές, στη μεταποίηση και στο εμπόριο ενώ διατηρήθηκε σχετικά σταθερός, ή μειώθηκε σε μικρότερο αναλογικά βαθμό, ο αριθμός των απασχολούμενων στους τομείς των υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης (με εποχιακές διακυμάνσεις), ενημέρωσης και επικοινωνίας, διασκέδασης και ψυχαγωγίας, χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων. Επίσης, ενδεικτικά μόνο μπορεί να αναφερθεί ότι το Μάρτιο του 2013, ο αριθμός των προσλήψεων στις δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης είναι με διαφορά υψηλότερος συγκριτικά με όλους τους υπόλοιπους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας (γράφημα 6).

Η διατήρηση της απασχόλησης ή ακόμα και η ενίσχυσή της στην παραγωγή μη-εμπορεύσιμων προϊόντων και υπηρεσιών δεν είναι βιώσιμη, δεδομένης της μείωσης της εγχώριας ζήτησης, ενώ για την κάλυψη των θέσεων εργασίας που δημιουργούνται δεν απαιτούνται ιδιαίτερα προσόντα και είναι, συνήθως, χαμηλής παραγωγικότητας. Επιπλέον, η ενίσχυση της απασχόλησης σε χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας στους εν λόγω τομείς οικονομικής δραστηριότητας επηρεάζει αρνητικά την παραγωγικότητα της εργασίας και επιτείνει το πρόβλημα της αναντιστοιχίας (ως προς το επίπεδο και τις δεξιότητες) των προσόντων του εργατικού δυναμικού με αυτές που απαιτούνται για την κάλυψη των θέσεων εργασίας.

Γράφημα 6: Προσλήψεις ανά Κωδικό Αριθμό Δραστηριότητας (οι 11 πρώτες με το μεγαλύτερο πλήθος, Μάρτιος 2013)

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, «Πληροφοριακό σύστημα παρακολούθησης ροών μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα: Σύστημα Εργάνη», Δελτίο Τύπου της 4^{ης} Απριλίου 2013

Είναι γεγονός, ότι ο υπερβολικός βαθμός πιστωτικής επέκτασης που επικρατούσε πριν την κρίση, είχε συμβάλει στη διαμόρφωση ενός παραγωγικού μοντέλου, στηριζόμενο στην εγχώρια κατανάλωση και στην παραγωγή μη-εμπορεύσιμων προϊόντων-υπηρεσιών, ενώ η μείωση της εγχώριας κατανάλωσης έπληξε κυρίως τους κλάδους αυτούς. Στόχος της ομαλής λειτουργία του τραπεζικού συστήματος δεν θα έπρεπε να ήταν η διατήρηση του εν λόγω μοντέλου, αλλά η διευκόλυνση της αναδιάρθρωσής προς μια εξωστρεφή κατεύθυνση. Κατ' αυτόν τον τρόπο η ενίσχυση της ζήτησης εργασίας σε κλάδους παραγωγής διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων-υπηρεσιών θα αντιστάθμιζε τη μείωσή της σε κλάδους παραγωγής μη-εμπορεύσιμων προϊόντων-υπηρεσιών.

3. Οι επιπτώσεις της απομόχλευσης του τραπεζικού συστήματος στην προσφορά εργασίας

Σημαντικές είναι οι επιδράσεις της απομόχλευσης του χρηματοπιστωτικού τομέα και στην προσφορά εργασίας. Οι θεσμοί της αγοράς εργασίας, όπως η νομοθεσία προστασίας της απασχόλησης και το σύστημα αποζημίωσης των ανέργων, μεταξύ άλλων, συμβάλλουν στην άμβλυνση των διακυμάνσεων των εισοδημάτων των εργαζομένων, που μπορούν να προκληθούν από την υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας. Για παράδειγμα, σε περιόδους ύφεσης, η περιοριστική νομοθεσία προστασίας της απασχόλησης μπορεί να συμβάλλει, προσωρινά, στη διατήρηση ορισμένων θέσεων εργασίας. Σε μια πτώση της ζήτησης για τα προϊόντα τους οι επιχειρήσεις, ενδέχεται, να μην προβούν άμεσα σε μείωση του αριθμού των απασχολούμενων τους, αναλογιζόμενες το κόστος της απόλυσης που θα επωμιστούν, ενώ, συνήθως, τίθενται περιορισμοί στον αριθμό των απολύσεων που μπορούν να πραγματοποιήσουν. Επιπλέον, μία υψηλή αποζημίωση απόλυσης μπορεί να αντισταθμίσει μέρος της απώλειας εισοδήματος που υφίστανται τα μέλη του εργατικού δυναμικού που μεταβαίνουν από το καθεστώς απασχόλησης σε αυτό της ανεργίας. Επίσης, ένα γενναϊόδωρο σύστημα αποζημίωσης των ανέργων, μπορεί να περιορίσει την απώλεια εισοδήματος που προκαλεί η μετάβαση από την απασχόληση στην ανεργία.

Μία, λοιπόν, εκ των λειτουργιών των θεσμών της αγοράς εργασίας είναι παρόμοια με αυτήν που εξυπηρετεί και το τραπεζικό σύστημα: η εξομάλυνση των διακυμάνσεων του εισοδήματος κατά τον εργασιακό βίο. Το τραπεζικό σύστημα το επιτυγχάνει μέσω του δανεισμού και της αποταμίευσης, ενώ οι θεσμοί της αγοράς εργασίας μέσω ρυθμίσεων προστασίας των εργαζομένων έναντι του κινδύνου της ανεργίας και της απώλειας εισοδήματος που τους προκαλεί. Μάλιστα, οι θεσμοί της αγοράς εργασίας μπορούν να επιτελέσουν την εν λόγω λειτουργία, δηλαδή της εξομάλυνσης των διακυμάνσεων του εισοδήματος, όταν το τραπεζικό σύστημα αποτυγχάνει.

Οι θεσμοί της αγοράς εργασίας μπορούν να βελτιώσουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων, διευκολύνοντας τη διαδικασία επιτυχούς σύζευξης της προσφοράς με τη ζήτηση για εργασία. Για παράδειγμα, ένα γενναϊόδωρο σύστημα αποζημίωσης των ανέργων, τους παρέχει τη δυνατότητα αναζήτησης θέσεων ανάλογων των προσόντων και των προτιμήσεών τους, ιδίως μάλιστα όταν η λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος αδυνατεί να την παράσχει⁴. Εναλλακτικά, οι άνεργοι, ιδίως αυτοί που διαθέτουν εξειδικευμένα προσόντα, μέσω του δανεισμού, θα μπορούσαν να παραμείνουν για περισσότερο διάστημα σε καθεστώς ανεργίας, αναζητώντας μία θέση ανάλογης των προσόντων τους και οικονομικά πιο αποδοτική, προεξοφλώντας το υψηλότερο μελλοντικό τους εισόδημα. Σύμφωνα λοιπόν με την προσέγγιση της αποτελεσματικότητας των θεσμών, οι τελευταίοι,

στην περίπτωση της αγοράς εργασίας, παίζουν, μεταξύ άλλων, το ρόλο της ασφάλισης (insurance) των μελών του εργατικού δυναμικού. Οι θεσμοί της αγοράς εργασίας μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση της κοινωνικής ευημερίας και της οικονομικής αποτελεσματικότητας, όταν τα μέλη του εργατικού δυναμικού, που αποστρέφονται τον κίνδυνο δεν έχουν πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα λόγω της ατελούς λειτουργίας του ⁴.

Παράλληλα με την απομόχλευση του χρηματοπιστωτικού τομέα, εφαρμόστηκαν μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, όπως η μείωση του ύψους της αποζημίωσης απόλυσης και του βαθμού γενναιοδωρίας του συστήματος αποζημίωσης των ανέργων. Συνέπεια των παραπάνω είναι η ενεργητικότερη συμμετοχή του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας στο εργατικό δυναμικό, καθώς μηχανισμοί και θεσμοί ασφάλισής τους έναντι του κινδύνου της ανεργίας αδυνατούν να εξυπηρετήσουν το σκοπό αυτόν. Η συρρίκνωση της πιστωτικής επέκτασης, η μείωση του βαθμού γενναιοδωρίας του συστήματος ανεργίας και του ύψους της αποζημίωσης απόλυσης, επιδεινώνουν το κόστος της ανεργίας και εντείνουν τα κίνητρα αναζήτησης εργασίας των ανέργων, αυξάνοντας την προσφορά εργασίας. Παράλληλα, όμως, τους παρακινούν να αποδεχτούν θέσεις εργασίας που δεν είναι αντίστοιχες των προσόντων τους ή/και δεν ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις τους, γεγονός που δεν μπορεί να οδηγήσει σε μια βιώσιμη αύξηση της απασχόλησης.

4. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, η απομόχλευση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος των τελευταίων ετών ενισχύει τα εργασιακά κίνητρα των μελών του εργατικού δυναμικού, επηρεάζοντας θετικά την προσφορά εργασίας. Παρόμοια κίνητρα προκαλούν και οι μεταρρυθμίσεις που προώθησαν, την ίδια περίοδο, οι ελληνικές κυβερνήσεις. Η αύξηση της προσφοράς εργασίας μπορεί να επηρεάσει θετικά τις επιδόσεις μιας αγοράς εργασίας, όταν παράλληλα η ζήτησή της αυξάνεται ή τουλάχιστον παραμένει σταθερή. Στην περίπτωση, όμως, της ελληνικής αγοράς εργασίας τόσο τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής όσο και η απομόχλευση του τραπεζικού συστήματος επηρέασαν αρνητικά τη ζήτηση εργασίας, επιδεινώνοντας το πρόβλημα της ανεργίας. Η απομόχλευση του τραπεζικού συστήματος δημιούργησε κίνητρα για ανακατανομή επενδυτικών πόρων προς δραστηριότητες υψηλής ρευστότητας, αλλά παραγωγής μη εξαγωγίμων προϊόντων-υπηρεσιών, που σε συνθήκες υποτονικής εγχώριας ζήτησης δεν μπορούν να συμβάλλουν στη μείωση της ανεργίας.

Η ομαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, στο βαθμό που διασφαλίζει συνθήκες επαρκούς ρευστότητας θα μπορούσε να συμβάλλει στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού μοντέλου της οικονομίας προς μια πιο εξωστρεφή κατεύθυνση και στην απορρόφηση του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού που προέκυψε από

τη μείωση της εγχώριας ζήτησης. Προς την κατεύθυνση αυτή θα λειτουργούσε η ολοκλήρωση της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών και τη προώθηση της ευρωπαϊκής τραπεζικής ένωσης, στο βαθμό που αυτές θα αποκαθιστούσαν τη ρευστότητα της ελληνικής οικονομίας.

Σημειώσεις τέλους

1. Mario Draghi, (2012), [“PressConference 06/09/2012”](#).

2. Τα στοιχεία για τον αριθμό των προσλήψεων ανά κωδικό αριθμό δραστηριότητας (ΚΑΔ) είναι διαθέσιμα μόνο για τον Μάρτιο του 2013, καθώς τον Απρίλιο του 2013 ανακοινώθηκαν τα πρώτα στοιχεία για τις ροές απασχόλησης ανά δραστηριότητα.

3. Acemoglu, D., Shimer, R., (1999), “Efficient Unemployment Insurance”, *Journal of Political Economy*, Vol. 107 (5): 893-928.

4. Arpaia, Alf., Mourre, G., (2005), ‘Labour market institutions and labour market performance: A survey of the literature’, *Economic Paper*, No 238, European Economy, DG for Economic and Financial Affairs, European Commission, σελ 21.